

Piata kniha žalmov je posledná kniha z Knihy Žalmov. V tomto článku chceme urobiť prehľad tejto knihy, objaviť v nej nosné témy a uchopiť ich tak, aby sme z nich dostali požehnanie a ponaučenie. Tým, že je to posledná kniha, môžeme očakávať, že v nej nájdeme vyvrcholenie celej Knihy Žalmov.

Úvod

Piata kniha žalmov je zvláštna tým, že je najdlhšia. Nachádza sa v nej 44 žalmov, a to od Žalmu 107 až po Žalm 150. Nájdeme v nej najdlhší žalm a tým je Žalm 119, ktorý obsahuje 176 veršov. Rovnako v nej nájdeme aj najkratší žalm a tým je Žalm 117, ktorý má len 2 verše.

Piata kniha žalmov obsahuje najčastejšie citovaný verš v Novom zákone. Je to verš 1 zo Žalmu 110: „Hospodin riekol môjmu Pánovi: Sed' po mojej pravici, dokiaľ nepoložím tvojich nepriateľov za podnož tvojim nohám.“ O Žalme 110 môžeme povedať, že je to najkristocentrickejší žalm v celej Knihe Žalmov. Je vyvrcholením všetkých žalmov, ktoré opisovali jednotlivé aspekty Kristovho úradu a jeho osoby. Je plný Krista, upriamený na Krista a obsahuje opis jeho mesiášskej práce.

Piata kniha je vrcholiacou knihou Knihy Žalmov. Obsahuje nielen vrcholiaci opis Krista, ale obsahuje aj najviac zlorečiaci žalm, aký existuje v celej Biblii. Je to Žalm 109, ktorý sa neskôr apoštolmi vzťahuje priamo na Judáša: Jeho dní nech je málo, jeho úrad nech vezme iný.“ (verš 8). Toto sa naplnilo presne na Judášovi. Žalmom 109 končia zlorečiace žalmy.

Ktoré slovo by sme použili, ak by sme tému celej Piatej knihy mali vystihnúť/opísať jedným slovom? Bolo by to slovo hallelujah (podľa prekladu prof. Roháčka) alebo haleluja (podľa evanjelického prekladu). Tému knihy by sme teda charakterizovali slovom oslavujte alebo oslavovať - oslavujte Hospodina.

Niektoré preklady pôvodné slovo stojace na tomto mieste prekladajú aj slovom ďakovať, lebo pôvodné hebrejské slovo sa dá preložiť aj ďakovať a aj oslavovať, teda vyjadrovať Bohu vďaku alebo prinášať mu slávu, alebo prinášanie mu vďaky. Všetky tieto preklady sú možné a v tejto knihe slová oslavovať, ďakovať, chváliť nachádzame od začiatku až do konca.

Na konci knihy sú žalmy, ktoré začínajú a aj končia slovom haleluja. Aký je význam slova haleluja?

Slovo haleluja (hallelujah) sa skladá z dvoch slov. Prvá časť je halelu (hallelu) a druhá časť je slovo ja (alebo jah; hláska -h- sa nevyslovuje). Slovo jah je skrátením hebrejského Božieho mena Jahve, ktoré v našich prekladoch Biblie máme preložené slovom Hospodin.

Halelu (hallelu) je imperatív, rozkazovací spôsob: oslavuj! alebo oslavujte! Význam slova haleluja (hallelujah) teda je: Oslavujte Jahveho! Alebo v zmysle našich prekladov: Oslavujte Hospodina!

Pamätajte, že pritom tu nejde len o akt oslavovania Hospodina, ale ide o príkaz oslavovať Hospodina (!). Takže všade, keď je napísané haleluja (hallelujah), ide o príkaz: Oslavuj/Oslavujte Hospodina! (nezabúdajme na výkričník).

Štatistický pohľad na celú Piatu knihu vedie k tomu, že zisťujeme, že skoro každý žalm vyzýva (prikazuje) oslavovať Hospodina, a to buď slovom hallelujah/haleluja (skrátenou formou) alebo rozpísanou formou: Oslavuj/Oslavujte Hospodina!

Rozdelenie Piatej knihy

Toto je dlhá kniha a nachádzame v nej skupiny (sekcie) žalmov, v ktorých sa rozvíja rovnaká alebo veľmi podobná téma. Kniha je prirodzene štruktúrovaná do 7 sekcií.

1. sekcia: Žalmy 107 – 112

Žalm 107 – Žalm 112 sú úvodné žalmy do Piatej knihy. Žalmy 111 – 112 sú dvojicou, ktorá začína slovom Haleluja.

2. sekcia: Žalmy 113 - 118

Skupina žalmov 113 – 118 sa nazýva egyptský halel alebo egyptská chvála. Je to tak preto, lebo týchto šesť žalmov sa tematicky dotýka vyslobodenia z Egypta a týchto 6 žalmov sa spievalo na Veľkú noc, presnejšie v deň, keď zabili a jedli paschálneho baránka. Pred jedlom spievali Žalm 113 a 114 a po jedle spievali Žalmy 115 až 118. Tieto žalmy v izraelských domácnostiach (rodinách) spievali spoločne.

3. sekcia: Žalm 119

Téma žalmu: Božie slovo.

4. sekcia: Žalmy 120 - 134

Sekcie 15 žalmov, ktoré voláme pútnické žalmy. Sú to žalmy, ktoré spievali pútnici, keď 3x do roka, na Veľkú noc, na Deň zmierenia a na Letnice putovali zo všetkých krajov Izraela do Jeruzalema. Sú to žalmy, sú to piesne, predpísané na cestu hore do Jeruzalema. Ich cieľom bolo nastaviť mysle pútnikov, idúcich na sviatky do Jeruzalema, na uctievanie.

5. sekcia: Žalmy 135 - 139

Tieto žalmy je dobré nazvať Piesne vďakyvzdania alebo Piesne oslavné.

6. Sekcia: Žalmy 140 - 145

Všetky tieto žalmy sú Dávidove a všetky majú rovnakú tému. Sú to Dávidove modlitby za ochranu od osídla, za ochranu pred nepriateľmi, pred pokušeniami, za vytrhnutie z rúk nepriateľov, atď.

7. Sekcia: Žalmy 146 – 150

Všimnite si, každý žalm začína a končí slovom Haleluja. Preto je najjednoduchšie nazvať ich Haleluja žalmy. V židovstve sa zvyknú nazývať druhý halel.

Každá predchádzajúca kniha Knihy Žalmov končí požehnaním: Nech je požehnaný Hospodin. Spomíname si? Aj táto kniha tak končí. Končí, ale nielen jedným-dvoma veršami obsahujúcimi slovo haleluja, ale takými sú všetky žalmy tejto sekcie. Končí pri tom, že cez všetky starosti, problémy, cez všetky výzvy života, cez všetko, čím prechádzame, skončíme tam, kde môžeme Boha oslavovať: Pred Božím trónom – a Piata kniha Knihy Žalmov nás dovádza práve sem.

To bolo štruktúrovanie knihy do 7 sekcií. V ďalšom sa pozrieme na to, čo jednotlivé sekcie chcú povedať, čo učia.

1. sekcia

Táto sekcia je tematicky veľmi rôznorodá, preto sme žalmy v nej nazvali Úvodné žalmy.

Žalm 107 je známy ako pútnický žalm. Je to žalm o tých, ktorí putujú týmto svetom, stretávajú sa s rozličnými problémami, ťažkosťami, obracajú sa na Hospodina a on ich zachraňuje. Tento žalm stavia naše uctievanie a náš život do kontextu púte a pútnictva. Na tejto zemi nemáme zostávajúci domov. Naša vlasť, naša otčina je v nebesiach, ktorú očakávame. Peter píše: Sme pútnikmi. Tento žalm hovorí presne toto: Na tejto zemi sme len pútnikmi. Je to pútnická pieseň, ktorá vedie k oslave Hospodina. Máme ho oslavovať za jeho záchranu a za to, čo pre náš život robí denne. Všetko začne veľkou záchranou, keď nám dal prvýkrát pokánie a vieru, a potom skúsenosť jeho záchrany pokračuje každý deň.

Žalm 108 je „ranná pieseň“: „Prebud' sa, harfo i citaro; nech zobudím rannú zoru!“ (verš 3). Je to žalm, ktorý nás upriamuje od rána oslavovať Pána za jeho milosť.

Žalm 109 je zlorečiaci žalm. Sú v ňom vyslovené hrozné kliatby nad človekom, ktorý sa postaví proti Pánovi Ježišovi Kristovi, ktorý je v tomto žalme typizovaným Dávidom. Žalm hovorí o tom, ako skončia tí, ktorí sa otočia chrbtom k živému Bohu. Poznali Pána, ktorý ich vykúpil, a napriek tomu sa od neho odvrátili a išli nielenže po ceste bezbožnosti, ale priam protivenia sa mu. Odpoveďou na takýto stav je ich prekliatie. Tento žalm sa vzťahuje priamo na Judáša, ale

Judáš nie je sám, ktorý sa otočil Bohu chrbtom a ktorý zradil Krista. Témou tohto žalmu je varovanie pred odstúpením od živého Boha a výzva ostávať v jeho uctievaní.

Žalm 110. Je to Dávidov žalm, ale všimnime si, že tento žalm nehovorí typologicky, pretože hovorí priamo: „Hospodin riekol môjmu Pánovi.“ (verš 1). Tu Dávid hovorí: Hospodin, Jahve, riekol môjmu Pánovi. Tento žalm je často citovaný v Novom zákone, pretože toto je žalm, ktorý v Starom zákone priamo odkazuje na Krista ako osobu odlišenú od Otca, ktorý je Dávidovým Pánom. V iných prekladoch je tento verš prekladaný nasledovne: „Pán riekol môjmu Pánovi“ a to je presný preklad gréckeho textu.

Tento žalm je plný Krista. Hovorí o jeho sile: „Hospodin vyšle berlu tvojej sily zo Siona povediac: Vládni prostred svojich nepriateľov!“ (verš 2). Hovorí o jeho kňazstve: „Hospodin prisahal a nebude želiť: Ty si kňaz naveky podľa poriadku Melchisedekovho.“ (verš 4). Tento žalm hovorí o úradoch Ježiša Krista: o Kristovom kráľovstve, o Kristovom kňazstve (verš 4), o Kristovom víťazstve a súde (verše 5 a 6). Vidíme, že aj Starý zákon hovorí o Kristovi a hovorí, že Kristus je Boh.

Žalmy 111 a 112. Prvý (111) opisuje, aký je Hospodin a druhý (112), akým je človek, ktorý žije s Hospodinom – to je opis spravodlivého muža. Toto je kolekcia úvodných žalmov, ktoré majú rôzne témy, ale vo všetkých je spoločné to, že vedú k uctievaniu a k chvále Hospodina.

2. sekcia

Tieto žalmy, egyptský halel, súvisia s jednou veľkou centrálnou témou a tou je: Vykúpenie a paschálny baránok. Žalmy upriamujú na tému vykúpenia.

Žalm 113 hovorí, Hospodin núdzneho vyzdvihuje z prachu, vyvyšuje chudobného.

Žalm 114. Aké to bolo, keď Izrael išiel z Egypta. Aké to bolo, keď Hospodin zachraňoval, keď vykupoval svoj ľud. Tieto dva žalmy (113 a 114) sa spievali predtým, ako sa začal jesť paschálny baránok.

Žalmy 115 až 118 sa spievali po skončení jedenia baránka. Matúš 26:30 uvádza: „A zaspievajúc pieseň vyšli na Olivový vrch.“ Niet dôvod pochybovať, že Pán Ježiš s učeníkmi ten paschálny večer pred ukrižovaním tieto žalmy spievali. Niet dôvod pochybovať o tom, že posledná pieseň, ktorú vtedy zaspievali, bol Žalm 118 a ten musel veľmi posilniť Pána Ježiša pred tým, čo ho čakalo. Lebo presne Žalm 118 je o ňom. Je o zrade, o tom, ako ho Hospodin potom vyslobodí, a o tom, že kameň, ktorý zavrhlí stavitelia, stal sa uholným kameňom. Žalm 118 je plne kristocentrický žalm.

Žalmy 113 – 118 sú dobrým miestom, na ktoré máme prichádzať. Môžeme si spomínať na naše skúsenosti, keď on milostivo zasiahol do nášho života tak, ako zasiahol v prospech Izraela v Egypte, ktorý tam bol v otroctve. Môžeme rozjímať nad Baránkom, ktorý bol zabitý pre nás - Pánom Ježišom Kristom a potom ďakovať: „Nie nám, Hospodine, nie nám, ale svojmu menu daj

česť pre svoju milosť, pre svoju pravdu!“ (Žalm 115:1) a ďalšie žalmy tejto sekcie.

3. sekcia

Sem sme zaradili len jeden žalm a to Žalm 119. Verš 7: „Oslavovať ťa budem v úprimnosti srdca, keď sa budem učiť súdom tvojej spravodlivosti.“

Kľúč k Žalmu 119 je tento: Je zrejmé, že žalm je o Božom slove, ale Božie slovo v tomto žalme je opisované niekoľkými výrazmi. V tomto žalme je ôsmimi hebrejskými slovami odkazované na Božie slovo, ktoré je pomenované rôznymi výrazmi. Napr. verš 44: „Budem ostríhať tvoj zákon vždycky, na veky vekov.“ Božie slovo je v tomto verši pomenované: zákon, zákon Hospodinov. Jednoducho je to výraz, ktorý autor žalmu používa na pomenovanie Božieho slova. Nie všade slovo zákon znamená Desať Božích prikázaní. Zákon môže znamenať aj princíp. V liste Rímskym 8 na niektorých miestach môže znamenať: všetky spisy Starého zákona. Môže znamenať 5 kníh Mojžišových, ale môže znamenať Božie slovo, ako Božie zvláštne zjavenie, ktoré nám je dané, a na tomto mieste slovo zákon znamená presne toto. To, čo Boh zjavil o sebe. Aký význam nadobúda slovo zákon, musíme rozlišovať podľa kontextu daného miesta.

Ďalšie pomenovanie Božieho slova je uvedené vo verši 2: „Blahoslavení, ktorí ostríhajú jeho svedectvá, ktorí ho hľadajú celým srdcom.“ Svedectvá Hospodinove je to, čo osvedčuje Hospodin, teda je to Božie slovo.

Božím slovom sú pomenované jeho prikázania: „Pokarhal si pyšných, zlorečených, ktorí blúdia od tvojich prikázaní.“ (verš 21). Tak je to aj vo verši 166.

Niektoré preklady namiesto slova prikázania uvádzajú slovo nariadenia ako niečo, čo Boh nariadil, čo si želá, čo zjavil ako svoju vôľu pre nás.

Vo verši 8 je použité slovo ustanovenia: „Budem ostríhať tvoje ustanovenia.“ Ustanovenia - to je niečo, čo Hospodin stanovil (je to jeho slovo), a tak sa to má diať.

Vo verši 7 je použité slovo súdy - Hospodinove súdy: „Oslavovať ťa budem v úprimnosti srdca, keď sa budem učiť súdom tvojej spravodlivosti.“ V evanjelickom preklade slovo súd prekladajú ako spravodlivé právo.

Vo verši 11 je Božie slovo označené slovom reč: „Vo svojom srdci som ukryl tvoju reč, aby som nezhrešil proti tebe.“ Na čo tu myslí žalmista? Na Božie slovo, ktoré mu bolo čítané, ktoré on počul a uchoval si ho vo svojom srdci. Myslí na to, čo mu Boh povedal.

Ďalším pomenovaním je slovo cesta (hebrejsky derek): „Vyvolil som cestu pravdy...“ (verš 30) - vyvolil som si cestu.

Spomenuté slová odkazujú na Božie slovo. A to je kľúč k pochopeniu Žalmu 119, pretože vždy, keď ich čítame, si povieme: Tu sa myslí na Božie slovo, na to, čo Boh hovoril. Jednotlivé pomenovania majú svoje významové odtiene, ale vždy je to odkaz na Božie slovo.

Túto sekciu sme uviedli veršom 7. Teraz si položíme otázku: Z čoho vychádza, z čoho čerpá naša oslava Hospodina, keď verš hovorí: „Oslavovať ťa budem v úprimnosti srdca, keď sa budem učiť súdom tvojej spravodlivosti.“ Odpoveď: Vychádza z Božieho slova. V tomto žalme nachádzame oslavovanie, ktoré ide celou knihou žalmov a je prepojené s Božím slovom. Predtým bolo prepojené s vykúpením.

Pamätajme si, že Božie slovo a uctievanie sú prepojené. Nedajú sa oddeliť. Tam, kde sa nečíta Božie slovo alebo sa číta málo, kde sa nekáže Božie slovo alebo sa káže málo, prejaví sa to v nedostatočnom duchovnom uctievaní, pretože pravé uctievanie je v duchu a v pravde (Ján 4:23). A aby sme uctievali v pravde, musíme byť závislí na pravde, ktorú Boh zjavil tak, že jeho slovo sa bude čítať a že sa bude kázať. To potom v nás spôsobí odpoveď, že ho budeme oslavovať v úprimnosti srdca – verš 7, keď sa budeme učiť tvojmu slovu (súdom tvojej spravodlivosti).

4. sekcia

Pútnické piesne: Žalmy 120 – 134. Kedy otvoríme tieto žalmy? Návrh je: pred každým zhromaždením. Vyberme si aspoň jeden z nich, pretože pútnické piesne (tieto žalmy), mali pripraviť mysle a srdcia tých, čo išli uctievať Hospodina do Jeruzalema. Tento zámer ostáva aj pre nás, keď ideme do zhromaždenia.

To, že je žalmov 15, o niečom hovorí. Minimálne o tom, že Boh očakáva, že sa vážne pripravíme, keď pôjdeme na uctievanie. Izraelci nešli do Jeruzalema nepripravení.

Teraz nechodíme uctievať Boha do Jeruzalema, ale chodíme ho uctievať s Božím ľudom. Dnes je chrámom cirkev. Nemyslí sa budova, ale cirkevný zbor, zhromaždenie vykúpených na tom či onom mieste, ktorí sa stretávajú a uctievať v duchu a v pravde Pána Ježiša Krista a trojedinného Boha Otca a Syna a Svätého Ducha.

5. sekcia

Žalmy 135 – 139 sú témy na uctievanie, chválu, oslavu, vďakyvzdania.

6. sekcia

Tu je skupina Dávidových žalmov 140 – 145. Náš život na tejto zemi je stále v nebezpečenstvách a hrozí nám neustále mnoho zlého: žijeme v osídloch a v pokušení. Veľakrát sme v boji a sme prenasledovaní. O tomto Dávid píše. Je v nebezpečenstve a prosí o vytrhnutie a ochranu.

A ako to súvisí s naším oslavovaním? Vysvetľuje to Žalm 142 a verš 8: „Vyved' moju dušu zo žalára!“ myslí sa na všetko, čo ho tlačí, čo ho obmedzuje - „aby som oslavoval tvoje meno.“ Aké je spojenie medzi Dávidovou situáciou a oslavou Božieho mena? Také, že sú časy, keď potrebujeme poznať Božie vyslobodenie a prosiť oň, aby sme potom mohli oslavovať Božie meno za to, čo urobil, keď nás vyslobodil. Keď sme v ťažkostiach, prechádzame ťažkými obdobiami, tak biblická reakcia na danú situáciu nie je sedieť a ľutovať sa, ale biblická reakcia je volať na Hospodina a povedať mu: Pane, keď ma vyslobodíš, o to viac ťa budem oslavovať a uctievať tvoje meno. Potrebujeme byť v zápasoch, aby sme si uchovali uctievanie.

7. sekcia

Žalmy 146 – 150. Toto je druhý hallel alebo oslava Hospodina. Žalmy nás učia (nastavujú), akým spôsobom uctievať a ako v uctievaní pristupovať k Pánovi.

Toľko k Piatej knihe Knihy Žalmov.